

cultura|s

RIKI BLANCO

Tu, pecador

Transgressió de la voluntat divina en períodes en què domina la religió, actes rebutjables en temps seculars: el pecat és personal i social. Una mostra a Londres, una sèrie d'assajos i unes jornades d'estudi a Barcelona en repassen la seva actualitat

ISABEL GÓMEZ MELENCHÓN

El pecat forma part de les nostres vides encara que hàgim renunciat a ell. Des del pecat original, Adam, Eva i la fruita prohibida, fins a la seva consideració com a ofensa en les societats laiques actuals, l'evolució de la visió del pecat és el reflex de la nostra evolució com a persones però també de la història i de la història del poder, Església o Estat, ara també opinió pública, i la seva adaptació als temps i les seves necessitats econòmiques i socials. També de redempció, que és parlar de punició, dels mecanismes amb els quals s'ha castigat la ruptura i s'ha premiat la

submissió i que poden adoptar múltiples formes ara ja no tan evidents. Sí, ja no creiem que incórrer en la gola ens precipiti a l'infern del Dant, però sí al d'Instagram si el nostre aspecte físic delata la nostra debilitat. Quina és la pervivència dels pecats capitals en un món secularitzat? Una exposició actualment a Londres, una col·lecció de miniassajos acabada d'editar i unes jornades al CCCB de Barcelona aquest mes donen fe d'un renovat interès per la nostra realitat de pecadors.

Fa uns anys, el 2015, set museus de la Costa Est dels Estats Units van organit-

zar una exposició conjunta sobre els set pecats capitals i el seu reflex en l'art, especialment contemporani. Cada museu va escollir un pecat i el resultat va ser sorprenent. Prenguem de nou l'exemple de la gola. En la moralitzant pintura barroca neerlandesa, els comensals actuen de forma desordenada i grotesca -Jan Steen és un dels artistes que millor ho reflecteix- en banquets i festes en els quals les taules són atapeïdes de menges que fins i tot en aquestes circumstàncies resulten desitjables; en canvi, a les seves instal·lacions al Katonah Museum, Emilie Clark (Nova York, 1970) reuneix les

deixalles de la seva família a *La delicadesa de la descomposició*, l'exuberància s'ha convertit en excés, i aquest en rebuig. Ara el pecat ja no va unit tant a la temptació com a les seves conseqüències, una cosa que es feia encara més evident a la mostra consagrada a *La ira* i en la qual una naturalesa furiosa respon a la devastació provocada pels humans. Pot ser que Déu no ens castigui ja per la nostra supèrbia i avarícia, però ara s'encarrega de fer-ho el planeta.

La representació del pecat i per tant dels pecats per antonomàsia, els set capitals, en l'art i la literatura no és sinó el >

BRONZINO: 'Al·legoria amb Venus i Cupido', c. 1545. El pintor italià representa la luxúria, però també les seves conseqüències, com l'enveja i la gelosia

NATIONAL GALLERY, LONDRES

ADRIEN BROOM: 'Enveja, un pecat, set històries', 2015. A la instal·lació per al Hudson River Museum, l'artista va utilitzar fotografies basades en contes

© ADRIEN BROOM

EMILIE CLARK: 'La delicadesa de la descomposició social i política, quan s'ha traduït en rebuig de les injustícies produïdes per la desigualtat, i no és estrany per això que gaudís de tan mala fama no només eclesiàstica; tot i això, en l'edat moderna ja va experimentar una certa rehabilitació a partir de Darwin. Com explica la historiadora Susan J. Matt sobre el naixement del darwinisme, "la teoria evolutiva recolzava la idea que la lluita, la competència i la ira eren naturals". D'aquí a considerar l'enveja com un "instrument de millora" hi havia un pas. I un pas més és el que s'ha fet amb la irrupció de les xarxes socials: si l'enveja ens entra pels ulls, ara ho tenim tot a la vista gràcies a Instagram o Facebook. Explica Alexandra Samuel,

© EMILIE CLARK

JAMES LEE BYARS: 'El divan d'or', 1990. Aquest sofà forma part de la instal·lació 'Or', en la qual l'avarícia es representa amb objectes banyats en or

NEUBERGER MUSEUM

► reflex de l'evolució del que ha significat cada un en diferents moments, amb la supèrbia presidint-los tots i les set virtuts com el seu revers. La supèrbia com el tronc de què deriven tots els altres pecats i condueix a la ira i a la violència, però també alimenta l'enveja i fomenta la cobdícia, perquè porta de la mà la vanitat, i és que, com afirmava Nietzsche, res no ens ofèn més en la nostra vanitat que la vanitat aliena.

Però... resulta tan pecaminosa o, per dir-ho de manera més contemporània, tan negativa la supèrbia en l'era d'Instagram i Facebook, quan són els likes el que ens defineix? Cap altre pecat no ha donat lloc en els últims anys a tants articles, assajos i estudis, de conclusions en molts casos divergents. No són temps per als humils, afirmava Susan Ball, comissària de *Pride* (supèrbia, també orgull) al Bruce Museum, "i el més fascinant és que,

comparant-lo amb els altres pecats, la supèrbia ja no li sona a la gent com una cosa destructiva o problemàtica". Més encara, és presentada com una cosa potencialment positiva, com passa a *Take pride: why the deadliest sense holds the secret of human success*. L'autora, Jessica Tracy, professora de Psicologia a la Universitat de Colúmbia Britànica, assimila orgull al sentiment d'estar comportant-nos "de manera congruent amb els valors de la nostra societat", que ens mou a "treballar dur per aconseguir l'aprovació dels altres".

L'aprovació dels altres, una manera molt *xarxes socials* d'expressar-ho. També pot ser que això de capgirar el que de negatiu tenen els pecats o pensaments que cal evitar, que diria Evagri del Pont (345-399 dC), un dels primers a glossar-los, sigui una altra de les condicions necessàries per complir un dels grans man-

datos de la nostra societat: sentir-se bé amb un mateix; amb les lleixes de les llibreries atapeïdes de volums d'autoajuda o *wellbeing*, qui vol sentir-se malament per coses que finalment fa o sent tothom?

Però no patim abans d'hora, perquè una vegada secularitzats els pecats, ha arribat l'hora de relativitzar-los. Prenguem l'enveja, de la qual el subdirector del Hudson Museum, Bartholomew Bland, diu que "és el pecat ocult, en molts sentits el menys visual". Ocult, però visual, perquè com assenyala Marina Porras en el seu miniassaig sobre aquest pecat

Si l'enveja ens entra pels ulls, ara tot està a la vista, gràcies a unes xarxes socials que augmenten la proximitat

en la sèrie d'Editorial Fragmenta, "tot, en aquest pecat, comença als ulls". Veiem el que tenim i no tenim, el que som i el que ens agradaria ser. Al llarg de la història l'enveja ha estat motiu de desestabilització social i política, quan s'ha traduït en rebuig de les injustícies produïdes per la desigualtat, i no és estrany per això que gaudís de tan mala fama no només eclesiàstica; tot i això, en l'edat moderna ja va experimentar una certa rehabilitació a partir de Darwin. Com explica la historiadora Susan J. Matt sobre el naixement del darwinisme, "la teoria evolutiva recolzava la idea que la lluita, la competència i la ira eren naturals". D'aquí a considerar l'enveja com un "instrument de millora" hi havia un pas. I un pas més és el que s'ha fet amb la irrupció de les xarxes socials: si l'enveja ens entra pels ulls, ara ho tenim tot a la vista gràcies a Instagram o Facebook. Explica Alexandra Samuel,

ELS SET PECATS CAPITALS

L'origen

La seva denominació de *capitals* (del llatí *caput*, cap) indica que d'ells en deriven altres pecats; eren vuit quan l'asceta Evagri del Pont els va descriure en un tractat per guiar els monjos; tampoc no eren pecats *stricto sensu*, sinó mals pensaments o ofenses que calia evitar: gola i embriaguesa, avarícia, luxúria, ira, mandra, tristesa, vanitat i orgull. Un parell de segles més tard, a finals del VI, el papa Gregori Magne els va reduir a set, ja que va incloure la tristesa com una forma de la mandra, cosa que resultaria molt discutible des de la psicologia actual, i capitanejats tots per la supèrbia, que inclou la vanitat, substituïda per l'enveja i considerada la mare de tots els pecats. La recopilació definitiva, tal com la coneixem ara, es deu a sant Tomàs d'Aquino, però la seva popularització, si es pot fer servir tal expressió, a Dante Alighieri a *La divina comèdia* (c. 1304-1321).

1 SUPÈRBIA

La seva representació ha anat vinculada a la vanitat, en forma de paó o bé de mirall en què es veu una dama per confirmar la seva bellesa.

2 AVARÍCIA

Els canviadors comptant monedes de la pintura barroca poden representar un avar o un banquer.

3 LUXÚRIA

Un pecat temut en el passat perquè amenaçava famílies i nacions, i que avui és *només* una passió.

4 IRA

La Bíblia l'atribueix fins i tot a la divinitat; la seva accepció positiva és quan es refereix a una bona causa.

5 GOLA

Enemiga de la vanitat, ja que és potser l'únic pecat les conseqüències del qual són visibles.

6 ENVEJA

Mare del ressentiment i la gelosia, és el monstre d'ulls verds, que és el color amb què se la representa.

7 MANDRA

És el que sentim els de certes edats davant d'Instagram.

autora de *Work smarter with social media* (Harvard Business Review Press), que "gairebé tothom està d'acord que l'enveja és una força social poderosa (ja sigui per bé o per mal), la qual cosa significa que hi ha moltes estructures socials establertes per contenir-la i canalitzar-la. I alterar les estructures socials és el que tendeixen a fer els mitjans digitals (i especialment els socials). En el cas de l'enveja, les xarxes socials funcionen de tres maneres estretament relacionades: augmentant la proximitat, eliminant l'encapsulació i rebutjant l'ocultació".

El filòsof Aaron Ben-Ze'ev, al seu assaig *Envy and jealousy*, explica un estudi, citat per Samuel, segons el qual la nostra enveja és d'un 15 per cent, que és el que considerem que hauriem de cobrar més. És això avarícia? Vet aquí un altre pecat que la història si no ha perdonat, sí que suavitzat. Com explica Oriol Ponsatí-

Murlà al seu assaig per a Fragmenta, "és un pecat tan relatiu, de fet, que, al llarg de la història, ha pogut transitar amb força naturalitat, fins i tot, cap al terreny de la virtut". No s'ha de ser un linx per veure en l'acumulació de riqueses que ha donat lloc a les societats capitalistes un cert grau d'avarícia, que serà interpretat com a vici o virtut en funció de les circumstàncies i persones. També s'hi ha vist un tret de l'evolució, ja que l'acumulació d'aliments ha permès la supervivència (de nou el darwinisme). Neel Burton, professor de Psicologia a Oxford, contraposa l'avarícia a l'altruisme tan en voga (només de boca, afegiríem nosaltres): "L'altruisme atreu elogis de passada, però en realitat és la cobdícia el que la nostra societat premia, i això produeix els béns materials i el creixement econòmic de què hem arribat a dependre", escriu a la revista *Psychology Today*. Potser les conseqüències d'aquest consum desenfrenat en termes de dany al medi ambient, entre d'altres, faran replantejar aquesta visió en un futur no gaire llunyà.

Què en pensem, de la ira? Doncs no res, tenint en compte que considerem normal el comportament de molts tertulians als programes de ràdio o televisió: si Sèneca aixequés el cap i veiés la nostra indiferència davant la passió que considerava més "avorrible"... De la luxúria en podríem dir el mateix però més: el nom

Quan parlem de luxúria el més probable és que ens referim ara a una sèrie de televisió o bé una marca de llenceria

d'aquest pecat abans l'associarem a una sèrie de Netflix que a una actitud condemnable. I és que hem convertit la ira i la luxúria en meres passions. La gola i la mandra donen més de sí. Davant la segona, la mandra, vivim un curiós enfrontament entre els qui defensen un ritme de vida més *slow*, una tornada a la natura, a les necessitats bàsiques i a nosaltres mateixos que només es pot assolir abaixant el ritme, i el mandat social de ser visibles i omnipresents, cosa que només s'aconsegueix amb el *multitasking* que tan bona premsa té. |

Però és davant la gola que ens retratem. Adrià Pujol Cruells afirma al seu minissaig a la mateixa col·lecció de Fragmenta que "la penitència dels golosos actuals passa pel rebuig dels proxims i pel rebuig d'un mateix, encarat al mirall". El mirall de la vanitat, de les xarxes socials, que tant estimula els trastorns alimentaris en societats que, per obra i gràcia de l'avarícia, tenen molt de tot. Som més *pecadors* que abans, doncs? O, dit d'una altra manera, és la nostra societat més immoral? No, contesta Bartholomew Bland, " simplement acceptem més el pecat que abans, l'hem fet menys ocult, més visible". |

Pecat

NATIONAL GALLERY. LONDRES

WWW.NATIONALGALLERY.ORG.UK. FINS AL 3 DE GENER

Sèrie 'Pecats Capitals'

EDITORIAL FRAGMENTA. ORIOL QUINTANA: LA MANDRA. MARIANA PORRAS: L'ENVEJA. ORIOL PONSATÍ-MURLÀ: L'AVARÍCIA. ADRIÀ PUJOL CRUELLS: LA GOLA. ANNA PUNSODA: LA LUXÚRIA. JORDI GRAUPERA: LA SUPÈRBIA. RAÚL GARRIGASAIT: LA IRA.

Els set pecats capitals. Una lectura contemporània

CCCB. BARCELONA. CURSOS I TALLERS. WWW.CCCB.ORG. A PARTIR DEL 19 D'OCTUBRE

batecs

El senyor Vila Casas

Dilluns passat, a l'ampli i oxigenat pati del Museu Can Framis, va ser un plaer escoltar Antoni Vila Casas rememorant l'itinerari que l'ha convertit en un dels nostres actors culturals clau. Parlem d'un "senyor de Barcelona" emblemàtic de quan aquesta espècie encara no escassejava, un gran burgès alt i ben vestit, que a punt de fer noranta anys gaudeix d'una aparença imponent. Va fer fortuna en el negoci farmacèutic i parla de comprar i vendre empreses, cases i pisos (amb finalitats altruistes, això sí) com d'altres comentem que hem agafat el metro.

Col·lecciona obres d'art des de principis dels anys vuitanta. "Em vaig dedicar sobretot als joves perquè era el que hi havia al mercat; la generació de Tàpies ja estava molt consagrada", em va explicar l'any 2000, quan la

formal d'un Balthus o un Xavier Valls –el treball del qual també es va poder veure al mateix Espai Vol Art–, va ser un encert que Marsans pogués gaudir en vida d'aquest reconeixement.

Per als germans Josep i Pere Santillari l'exposició antològica del 2008 a la Fundació va representar un punt àlgid. Ara són habituals del Salon du Dessin de París o la Master Drawings de Nova York. Les mostres consagrades al malaguanyat Josep Cisquella, a Xavier Serra de Rivera, Julio Vaquero, Gonzalo Goytisolo o Daniel Enkaoua han representat també altres fites a l'hora de consolidar el cànon de la nostra figuració. Una tendència amb la qual en altres àmbits "no ens hem portat bé", segons va reconèixer en l'acte d'homenatge el regidor municipal Jordi Martí. (Val la pena destacar que, a més de finançar la seva Funda-

Antoni Vila Casas, dilluns passat al Museu Can Framis

FUNDACIÓ VILA CASAS

Fundació que porta el seu cognom va obrir les seves primeres seues a Torroella i Pals. Per això el pes més gran del que llavors va exposar requeia en artistes que rondaven la quarantena. Però no va trigar a ampliar horitzons i aviat vam poder apreciar un fons que, amb els habituals alts i baixos d'una opció personal de col·leccionisme, oferia un panorama molt variat de la pintura i l'escultura catalana actual, aportant informació no sempre fàcil de trobar en altres institucions.

Des d'aleshores la Fundació ha multiplicat les seves seues, ha consolidat la seva col·lecció permanent i ha propiciat una línia d'exposicions temporals que documenten un patrimoni substancial. Avui ja es pot afirmar que la seva tasca ha resultat importantíssima, com evidencien els catàlegs elaborats per Glòria Bosch i Daniel Giralt-Miracle en aquest vintè aniversari. En els quals trobem pintura i escultura abstracta i surreal, art de concepte, un gran desplegament de fotografia...

I al costat d'aquestes categories és una alegria ressaltar-ne una d'eternament castigada: la pintura realista. No podríem deixar de recordar l'exposició de Luis Marsans el 2013. Les seves biblioteques, cases abandonades, pianos, composicions abstractes de paper acolorit, la seva sèrie sobre Marcel Proust, expressen un món intimista de gran refinament. Llunyament emparentat en l'aspecte

ció, Antoni Vila Casas ha brindat ajuts importants a l'Arxiu Fotogràfic de Barcelona i a la Fundació Miró).

El senyor Vila Casas em convidava de tant en tant a dinar a Casa Calvet, el restaurant modernista del carrer

Al llarg dels anys la Fundació ha mostrat el seu caràcter obert, privilegiat la qualitat i defugint el sectarisme

Casp, avui per desgràcia desaparegut (l'espai gaudinià acull ara un local de cuina xinesa). En una ocasió li vaig plantejar l'oportunitat de recordar la figura de Xavier Prat, pintor postmodern de les nits barcelonines dels anys vuitanta i de la façana marítima de la ciutat. Em va facilitar organitzar a Can Framis la retrospectiva en què vam mostrar gairebé seixanta obres d'aquest creador, i bon amic, mort deu anys enrere, i vaig poder constatar la traça de l'equip de la casa: Natàlia Chocarro, Isabel Gómez Rovira, Anna Llopis, Mercis Rosetti...

Al llarg del temps la Fundació, actualment dirigida per Àlex Susanna, ha mostrat un caràcter obert, privilegiat la varietat i defugint el sectarisme que aflora massa sovint en l'escena catalana. Així ha generat un llegat imprescindible. Bona feina, senyor Vila Casas!

SERGIO VILA-SANJUÁN

